

LIBRI GEDANENSES XXXVII

JOANNA ŚLIWA

NOC MUZEÓW
W BIBLIOTECE GDAŃSKIEJ
NARZĘDZIEM PROMOCJI KSIĄŻNICY
W LATACH 2011–2019

Abstrakt. Udział w Nocy Muzeów jest dla Biblioteki Gdańskiej skutecznym sposobem na realizowanie wpisanych w jej misję celów dydaktycznych i popularyzatorskich. Interesujące tematy przewodnie, prezentacja bogatych zbiorów ksiąźnicy, jak również zaangażowanie organizatorek i uczestniczących pracowników przełożyły się na sukces dziewięciu edycji tego wydarzenia w latach 2011–2019. Ich tematami przewodnimi były kolejno: *Noc z Janem Heweliuszem ze skarbca Biblioteki Gdańskiej*, *Moda na książkę – moda w książce*, *Groza w bibliotece*, *Świat biblioteki w jedną noc*, *Z książką za horyzont*, *Biblioteka ogrodem*, *Gedanum domus nostra – Gdańsk nasz dom*, *In mari vita tua – w morzu życie twoje*, *Geniusz – w 500 rocznicę śmierci Leonarda da Vinci*. Podczas dotychczasowych Nocy Muzeów największe uznanie odwiedzających Bibliotekę budziły pokazy w Czytelni Zbiorów Historycznych. Prezentacje te to czasami jedyna okazja, aby z tak bliska obcować z cennymi rękopisami, starymi drukami, grafikami i innymi zbiorami specjalnymi, o których opowiadają kompetentni pracownicy. Stałymi atrakcjami Nocy Muzeów były ponadto ekspozycje nawiązujące do tematu wydarzenia w sali wystawowej i kiermasze publikacji bibliotecznych w holu historycznego budynku przy ul. Wałowej 15. Kolejne organizatorki przedsięwzięcia, również we współpracy z innymi trójmiejskimi instytucjami kulturalnymi, za każdym razem wzbogacały program o zajmujące prelekcje, warsztaty tematyczne, a nawet koncerty muzyczne. Bibliotekę Gdańską podczas Nocy Muzeów odwiedzało średnio około 670 osób, co świadczy o wartości tego narzędzia promocji ksiąźnicy.

Słowa kluczowe: Noc Muzeów, Biblioteka Gdańska, impreza kulturalna, pokaz zbiorów historycznych, wystawy, promocja kultury, promocja zbiorów bibliotecznych

Na początku 2020 roku pracownicy PAN Biblioteki Gdańskiej po raz dziesiąty rozpoczęli przygotowania do udziału ksiąźnicy w kolejnej Europejskiej Nocy Muzeów. Wybuch pandemii choroby Covid-19 pokrzyżował jednak te plany. Władze państwa wprowadziły 20 marca na terenie Polski stan epidemii i nałożyły

prewencyjne ograniczenia na społeczeństwo, w tym zakaz prowadzenia działalności bibliotek, archiwów i muzeów¹. Jakkolwiek sześć tygodni później rozluźniono epidemiczne rygory – wydając zgodę na stopniowe otwieranie bibliotek, muzeów i galerii sztuki począwszy od 4 maja² – jednak niemożliwe stało się zorganizowanie w planowanym terminie nocy 16/17 maja tego wydarzenia kulturowego. Mimo, że nie wiadomo kiedy znowu będzie można zorganizować Noc Muzeów w dotychczasowej formule, autorka niniejszego artykułu chciałaby przedstawić wartość promocyjną imprezy na przykładzie dotychczasowych, dziewięcioletnich doświadczeń gdańskiej książki. Opracowanie, które w założeniu miało mieć charakter rocznicowy i podsumowujący, może nabrać szczególnego znaczenia z uwagi na niezwykle okoliczności i niewiadomą przyszłość tego rodzaju przedsięwzięć.

Idea Europejskiej Nocy Muzeów jest prosta – różne instytucje kulturalne oferują odwiedzającym wstęp do swoich placówek, darmowy lub za symboliczną opłatą, aż do późnych godzin nocnych. O ile w innych krajach Europy można wówczas zwiedzać głównie muzea, o tyle w Polsce w wydarzeniu biorą udział również m.in. biblioteki. Organizatorzy przygotowują wówczas wyjątkowe atrakcje, np. koncerty, wystawy, pokazy, warsztaty, zajęcia dla dzieci itp. Udostępnia się miejsca, które zazwyczaj są zamknięte dla postronnych³.

Noc Muzeów jako wspólne wydarzenie europejskie począwszy od 2005 roku odbywa się zawsze w maju. Jednak pomysł tego rodzaju przedsięwzięcia pojawił się długo wcześniej. Były to przede wszystkim Noce Kultury organizowane w krajach skandynawskich. Pierwsza impreza z właściwego cyklu Nocy Muzeów odbyła się w Berlinie w 1997 roku. Trzy lata później zorganizowano to wydarzenie w Holandii i Austrii. Do 2005 roku odbywało się już w dwunastu krajach, w tym w Polsce, gdzie po raz pierwszy zostało przygotowane przez Muzeum Narodowe w Poznaniu w 2003 roku. Rok później przedsięwzięcie znalazło się pod auspicjami współfinansującej inicjatywę Rady Europy. Noce Muzeów objęte zostały także patronatem Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO) i Międzynarodowej Rady Muzeów (ICOM) w 2009 roku⁴.

¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dziennik Ustaw, poz. 491, par. 6, ust. 1, punkt 2, par. 7, ust.1, punkt 1).

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dziennik Ustaw, poz. 792, par. 7, ust. 2, punkt 2, par. 8, ust.3, punkt 1). Biblioteka Gdańska pozostawała zamknięta dla czytelników od 12 marca do 12 czerwca 2020 roku.

³ *Noc Muzeów*, <http://www.noc-muzeow.pl/co-warto-zwiedzac.html> (dostęp 18.02.2020).

⁴ B. Gutowski, *Europejska Noc Muzeów*, [w:] *Konsumując coolturę. Europejska Noc Muzeów w Warszawie 2013*, red. S. H. Zaręba, M. Choczyński, Warszawa 2013, s. 174–175 i 177: „Model organizacyjny [Europejskiej Nocy Muzeów] okazał się sukcesem. Jest to obecnie największe (pod względem liczby widzów) cykliczne wydarzenie muzealne, a także jedna z najważniejszych imprez kulturalnych”

Organizatorami Nocy Muzeów w Polsce są władze samorządowe, których organy koordynują to wydarzenie w ramach swoich kompetencji – w Gdańsku leży to w gestii Instytutu Kultury Miejskiej. Corocznie informacje na temat programu przedsięwzięcia i uczestniczących w nim instytucji drukowane są w formie ulotek, udostępniane on-line na stronach internetowych, w mediach społecznościowych, a także w specjalnej aplikacji *Noc Muzeów*⁵. W 2020 roku w regionie gdańskim w Nocy Muzeów planowało brać udział ponad 40 instytucji, które miały być otwarte dla wszystkich odwiedzających w godzinach 19:00–1:00. Po raz pierwszy organizatorzy uruchomili nowy kanał komunikacji – Instagram⁶. Poza tym wydarzeniem nie mogły też pozostać gdańskie biblioteki.

Biblioteki, które wraz ze swoimi zbiorami stanowią dobro narodowe, mają obowiązek zapewniania użytkownikom dostępu do dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej⁷. Na ich charakter i użyteczność istotny wpływ wywierały zawsze potrzeby czytelników, które zmieniały się i różnicowały wraz z postępem cywilizacyjnym. Obecnie proces ten nabrał tempa z powodu powszechnego dostępu do technologii informatycznych. Książnice, by nie stać się instytucjami archaicznymi i w końcu niepotrzebnymi, muszą za zmianami potrzeb czytelników nadążyć⁸. Tradycyjny wizerunek Biblioteki jako miejsca, w którym przechowywane są książki i której jedyna funkcja polega na ich gromadzeniu, opracowaniu i udostępnianiu stopniowo odchodzi do przysłowiowego lamusa.

Przynależąc do określonego społecznego porządku, biblioteka podlega również tym wszystkim procesom, zmianom, tendencjom, prądom, nawet modom, które ów porządek współtworzą... Skoro więc walka o pozyskanie odbiorcy, spełnienie jego żądań czy oczekiwań jest najłatwiej uchwytną cechą wszelkich współczesnych instytucji i organizacji, to – w takiej czy innej formie – tendencje te muszą znaleźć swoje odzwierciedlenie również na obszarze współczesnych bibliotek

określa zadania stojące obecnie przed książnicami Piotr Karwasiński⁹. Natomiast Artur Jazdon wskazuje na sposób sprostania wyzwaniom współczesności:

Świadome budowanie obrazu biblioteki jako instytucji przyjaznej, otwartej, życzliwej to jedno z najważniejszych zadań zespołów kierujących bibliotekami. To dzięki

⁵ <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.eventapp.nm&hl=pl> (dostęp 12.05.2020).

⁶ <https://www.instagram.com/nocmuzeow/> (dostęp 12.05.2020).

⁷ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, art. 3.1 (Dziennik Ustaw nr 85, poz. 539).

⁸ W. Spaleniak, *Wstęp*, [w:] *Stagnacja czy kreacja? Biblioteka w procesie aktywizacji kulturalnej miasta*, red. A. Kraszewska, Poznań 2010, s. 7. Współcześnie obserwowane jest rozszerzenie się zakresu i liczby publikacji w postaci elektronicznej, spadek cen urządzeń i nośników technicznych służących do ich zapisu i odczytu, fascynację – szczególnie młodego pokolenia – tego typu urządzeniami, co powoduje pewien naturalny odwrót od czytania książek tradycyjnych. Por. A. Jazdon, *Podsumowanie*, [w:] *Stagnacja czy kreacja? Biblioteka w procesie aktywizacji kulturalnej miasta*, red. A. Kraszewska, Poznań 2010, s. 98.

⁹ P. Karwasiński, *Misja biblioteki: wyzwanie – cel – zadanie. Próba stworzenia misji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka” nr 10 (19), Poznań 2006, s. 131–132.

temu będziemy życzliwiej postrzegani przez otoczenie, co z kolei winno ułatwić pozyskiwanie dodatkowych źródeł finansowania. To także znak czasu i kolejna cecha biblioteki naszego wieku¹⁰.

Dzisiejsza biblioteka nie czeka na czytelnika, ale stara się go do siebie w rozmaity sposób przyciągnąć. Dawna Biblioteka Rady Miasta Gdańska była ongiś prekursorką tego rodzaju działań. Bibliotekarz Samuel Schelwig (1643–1715), profesor i rektor gdańskiego Gimnazjum Akademickiego, opublikował w 1675 roku *Zaproszenie do odwiedzania biblioteki* (*Invitatio ad frequentandam Bibliothecam*), w którym wymienił korzyści płynące z obcowania z książkami¹¹. Popularyzowanie zbiorów wpisano także w misję obecnej Biblioteki Gdańskiej, co realizowane jest poprzez własną działalność wystawienniczą oraz użyczenie obiektów na wystawy zewnętrzne, a także poprzez pokazy specjalistyczne, sesje i konferencje naukowe oraz organizowanie szkoleń i lekcji bibliotecznych zarówno dla dorosłych, jak i dla młodzieży¹². Wypełnianie misji stało się tym samym promocją instytucji.

Teoretycznie promocja własna jako podstawowy instrument działalności marketingowej biblioteki obejmuje różnorodne działania, które mają na celu nie tylko informowanie o rodzaju i lokalizacji oferowanych zbiorów i usług, ale i zachęcanie do korzystania z nich i przekonywanie o korzyściach z tego wynikających. Towarzyszyć ma temu także uświadamianie użytkownikom zróżnicowania zgromadzonych materiałów – również przez prezentację różnorodności nośników – oraz organizowanie łatwego korzystania z produktów bibliotecznych i przypomnianie usług, które nie są zwykle zauważane przez czytelników¹³. Noc Muzeów jest narzędziem, które umożliwia praktyczną realizację wszystkich wymienionych celów, a ponadto – i przede wszystkim – pozwala na prezentację placówki również poza kręgiem dotychczasowych użytkowników. Jednak na tym polu Biblioteka Gdańska musi sprostać licznej konkurencji.

W Noc Muzeów organizowaną w Gdańsku rokrocznie angażuje się kilkadziesiąt instytucji kulturalnych. Muzea i biblioteki prześcigają się w pomysłach, próbując przekonać potencjalnego gościa, aby właśnie ich ofertę wybrał spośród wielu równie interesujących. Stąd też kluczowym wyzwaniem jest znalezienie motywu przewodniego wydarzenia, które wyróżni się spośród różnorodnej oferty konkurencji. Mając pełną świadomość tego faktu, wykazując się kreatywnością, znajomością aktualnych trendów, tematów wzbudzających największe emocje, opierając się wreszcie na przebogatyh zbiorach książnicy, autorki pomysłów i organizatorki poszczególnych Nocy Muzeów w Bibliotece Gdańskiej przygotowały jak dotychczas dziewięć takich przedsięwzięć.

¹⁰ A. Jazdon, *Biblioteka mojego wieku – czyli jaka?*, „Biblioteka” nr 11(20) 2007, s. 64.

¹¹ *Bibliotheca Senatus Gedanensis 1596–1996. Dzieje i zbiory*, red. M. Babnis, Z. Nowak, Gdańsk 1998, s. 18. Schelwig zainicjował także akcję wykładów i zebrań dyskusyjnych w gdańskiej książnicy.

¹² Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2019 roku, Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/29, s. 62.

¹³ B. Ząbroń, *Wizerunek współczesnej biblioteki*, [w:] *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*, red. M. Nowak, P. Pioterek, J. Przybysz, Poznań 2004, s.134–135.

Tematami poszczególnych edycji Nocy Muzeów w kolejności chronologicznej były:

Noc z Janem Heweliuszem ze skarbca Biblioteki Gdańskiej (14/15 V 2011)

Moda na książkę – moda w książce (19/20 V 2012)

Groza w bibliotece (18/19 V 2013)

Świat biblioteki w jedną noc (17/18 V 2014)

Z książką za horyzont (16/17 V 2015)

Biblioteka ogrodem (21/22 V 2016)

Gedanum domus nostra – Gdańsk nasz dom (20/21 V 2017)

In mari vita tua – w morzu życie twoje (19/20 V 2018)

Geniusz – w 500 rocznicę śmierci Leonarda da Vinci (18/19 V 2019)

W Noc Muzeów Biblioteka Gdańska zaprasza w swoje progi od godz. 19.00 do 1.00. Goście witani są na parterze historycznego budynku przy ul. Wałowej 15, gdzie tuż przy wejściu w punkcie informacyjnym zaopatrywani są w ulotki, foliery, gadzety itp. W tym samym miejscu mogą otrzymać odbitkę pieczętki przygotowywanej na dane wydarzenie. Bibliotekarze obsługujący to stanowisko podpowiadają, na co warto zwrócić szczególną uwagę przy zwiedzaniu księżnicy.

Największe uznanie odwiedzających Bibliotekę Gdańską, ze zrozumiałych względów, budzi pokaz w Czytelni Zbiorów Historycznych – jest to czasami jedyna okazja, żeby z tak bliska obcować z cennymi rękopisami, starymi drukami, grafikami i innymi zbiorami specjalnymi, o których opowiadają kompetentni pracownicy. Atrakcyjną oprawę prezentowanych dzieł stanowi zabytkowe, przepięknie wykończone wnętrze czytelni. Poza ekspozycją nawiązującą do tematu Nocy Muzeów w sali wystawowej i kiermaszem publikacji bibliotecznych w holu budynku, stałym punktem imprezy jest także kącik dla dzieci w sali katalogowej, gdzie najmłodszymi odwiedzającymi – a trzeba pamiętać, że być może i przyszłymi czytelnikami – zajmują się z pełnym oddaniem oddelegowani do tego zadania bibliotekarze. Kolejne organizatorki Nocy Muzeów w księżnicy, również we współpracy ze specjalnie zaproszonymi gośćmi oraz trójmiejskimi instytucjami kulturalnymi, za każdym razem wzbogacały program wydarzenia o zajmujące prelekcje, warsztaty tematyczne, a nawet koncerty muzyczne. Przedsięwzięcie anonsowane jest poprzez przekazywanie informacji tradycyjnym mediom – prasie, radiu i telewizji – a także na macierzystej stronie internetowej i profilu na Facebooku. Każdej edycji Nocy Muzeów towarzyszy okolicznościowy plakat.

2011

Pierwsza Noc Muzeów, jaka została zorganizowana w Bibliotece Gdańskiej, odbyła się 14/15 maja 2011 roku, a bohaterem tego wydarzenia był Jan Heweliusz (1611–1687). Wcześniej, w ramach odrębnych obchodów czterechsetnej rocznicy urodzin wybitnego gdańskiego astronoma, jego dorobek naukowy zaprezentowano na specjalnym pokazie *Sobota z Janem Heweliuszem. Ze skarbca Biblioteki Gdań-*

skiej (29 stycznia 2011 roku). Książnica bowiem jako jedyna na świecie posiada w swych zbiorach komplet drukowanych dzieł Heweliusza (niektóre z odręcznymi dedykacjami). Z uwagi na duże zainteresowanie tym pokazem postanowiono powtórzyć prezentację w ramach Europejskiej Nocy Muzeów (il. 1).

Pionierskiego zadania przygotowania pierwszej bibliotecznej Nocy Muzeów podjęły się Ewa Lichnerowicz i dr Maria Otto (Michalska) z Działu Zbiorów Specjalnych (il. 2). Do ich zadań należało przygotowanie scenariusza pokazu, organizacja pracy osób zaangażowanych w wydarzenie oraz opracowanie dla uczestników materiałów pomocniczych. Wybrana formuła pokazu dzieł Heweliusza miała zapewnić odwiedzającym jak najbardziej komfortowy sposób obcowania ze starymi drukami przy jednoczesnym zachowaniu zasad bezpieczeństwa. Podczas pokazu bibliotekarze prezentujący dzieła opowiadali o życiu i działalności astronoma¹⁴.

Ogółem w Czytelni Zbiorów Specjalnych pokazano 17 dzieł Jana Heweliusza wydanych w latach 1647–1690. Ponadto eksponowano tzw. cyrkiel proporcjonalny z 1668 roku, globus nieba z 1728 roku, a także portret astronoma namalowany przez Daniela Schultza (il. 3). Dodatkowo odwiedzający mogli rozwiązać krzyżówkę z pytaniami na temat nie tylko Heweliusza, ale także przechowującej jego dzieła księżnicy¹⁵.

Podczas Nocy Muzeów 2011 Bibliotekę odwiedziło około 800 osób¹⁶.

Sukces wydarzenia *Noc z Janem Heweliuszem ze skarbcza Biblioteki Gdańskiej* spowodował, że dyrekcja instytucji zdecydowała o uczestnictwie księżnicy w kolejnych Nocach Muzeów, organizowanych w historycznym budynku przy ul. Wałowej 15 (il. 4).

2012

Hasłem przewodnim drugiej z kolei Nocy Muzeum w Bibliotece Gdańskiej została moda. *Moda na książkę – moda w książce* tak brzmiał tytuł tego wydarzenia, efektownie łączący „modny” temat z przedmiotem i podmiotem pracy bibliotekarzy – książką (il. 5). Autorkami pomysłu i organizatorkami imprezy były dr Dagmara Binkowska i Aneta Kwiatkowska.

Wydawać by się mogło, że moda to temat błaży, jednak czy jest na tym świecie coś co ma większy wpływ na człowieka? To moda wszak kształtuje styl życia, ubioru i obyczajau. Historycznie związana z epoką, będąca zespołem norm obowiązujących w danym kraju, szczególnie w przeszłości definiowała status socjalny określonej warstwy społecznej. Tym samym moda jest nieodłącznym elementem każdej cywilizacji. Książka, czy czasopismo również bywają swoistym nośnikiem mody, głównie za sprawą zamieszczanych w nich ilustracji.

¹⁴ M. Otto, *Noc Muzeów w bibliotece – z doświadczeń PAN Biblioteki Gdańskiej*, [w:] *Sfera kultury, sfera nauki. Współczesny obraz biblioteki*, red. M. Wojciechowska, Gdańsk 2014, s. 281.

¹⁵ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN w 2011 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/21, s. 59–60.

¹⁶ Tamże, s. 59.

W nocy 19/20 maja 2012 roku neogotycki klimat historycznego budynku Biblioteki¹⁷ podkreślony został przez bibliotekarzy przebranych w stroje z różnych epok (wypożyczone z garderoby Teatru Wybrzeże w Gdańsku) (il. 6). Przechadzając się wśród dam dworu i bogatych mieszczek, mijając średniowiecznego mnicha, kapra i nowożytnych urzędników, odwiedzający mogli podziwiać dzieła przedstawiające historię mody na przestrzeni wieków. Wśród prezentowanych w Czytelnicy Zbiorów Specjalnych starych druków z XVI–XVIII wieku wyróżniał się jedyny w Polsce kolorowy egzemplarz albumu Hansa Weigla, *Habitus praecipuorum populorum, tam virorum quam foeminarum singulari arte depicti*, Norymberga 1577, a wypełnione ilustracjami, poświęcone modzie czasopisma polskie, niemieckie i francuskie pochodziły z XVIII, XIX i pierwszej połowy XX wieku (il. 7). Ekspozowano również fotografie pochodzące z nieco mniej odległych czasów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL)¹⁸.

Nocy Muzeów towarzyszyła wystawa *Z warsztatu konserwatora zbiorów Biblioteki Gdańskiej* autorstwa Alicji Krawczyk i Katarzyny Migawy. Przedstawiono tam tajniki pracy bibliotecznych konserwatorów, którym swe przetrwanie zawdzięcza wiele cennych dzieł. Choć każdy czytelnik wie, że o książkę należy dbać, niewielu jednak ma świadomość, jak ją profesjonalnie naprawić, aby zachować niepowtarzalny charakter zabytkowego woluminu. W sali wystawowej pokazano również najbardziej efektowne teatralne kostiumy (il. 8).

Zainteresowanie modą nie mija – udowodniło to ponad 800 odwiedzających¹⁹.

2013

W 2013 roku organizatorzy kolejnej edycji Nocy Muzeów w Bibliotece Gdańskiej: Agnieszka Kubiak, Tomasz Larczyński, dr Maria Otto, Anna Potorska i Zofia Tatarek postawili w nocy 18/19 maja na jedną spośród pięciu podstawowych emocji wyróżnianych przez psychologów – strach (il. 9).

Emocje to coś co towarzyszy nam w codziennym życiu. Pełnią funkcje motywacyjne będąc między innymi motorem ludzkich działań. To strach i lęk chronią nas przed niebezpieczeństwem. Strach towarzyszył człowiekowi od zawsze. Mimo tego iż mamy już XXI wiek temat ten nie stracił nic na aktualności. Również i współczesny człowiek, chełpiący się wysoko zaawansowaną technologią, która pomaga mu ujarzmić naturę, staje bezradny wobec kolejnych nowych epidemii, klęsk żywiołowych, czy katastrof technicznych.

Idąc tym tropem organizatorzy przygotowali w Czytelnicy Zbiorów Historycznych pokaz pt. *Groza w bibliotece*. Spośród bibliotecznych zbiorów – oryginalnych rękopisów, starych druków i grafik pochodzących z okresu od XV do XIX wieku,

¹⁷ Zabytkowy budynek Biblioteki przy ul. Wałowej 15 oddano do użytku 12 lutego 1905 roku.

¹⁸ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN w 2012 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/22, s. 64

¹⁹ Tamże, s. 69.

w tym kolorowej wersji dzieła Reinholda Curicke, *Der Stadt Danzig historische Beschreibung...* (1687) – zaprezentowano dzieła obrazujące, czego bali się dawni gdańszczanie (il. 10). Ekspozyty wybrane zostały na podstawie dwóch kluczy: co ongiś przerażało ludzi i groza w dawnym Gdańsku. Naszych przodków przerażały niektóre zjawiska przyrody (różnego rodzaju kataklizmy: wybuchy wulkanów, potopy, pożary, ale i wyładowania elektryczne podczas burzy, czyli wszystko to, co wykazywało moc niszczycielską natury); człowiek, a właściwie zło, jakie jest w stanie wyrządzić (wojny, tortury, egzekucje) oraz wszystko, co nadnaturalne (potwory, bestie, mityczne zwierzęta oraz rzucanie uroków i czary). Grozę w Gdańsku obrazowały dzieła, w których przedstawiono zarazy, tortury i egzekucje, wypadki wojenne, a także klęski żywiołowe. Ponadto odwiedzający księżnicę mogli uczestniczyć w licznych konkursach oraz nabyć pamiątkę na kiermaszu Fundacji Biblioteki Gdańskiej (il.11). Dodatkową atrakcją był koncert rockowego zespołu „Czarne Kwiaty” z Tczewa (il. 12)²⁰.

Nocy Muzeów ponownie towarzyszyła wystawa. Tematem ekspozycji *Alchemicy, medycy, uczeni – medycyna na przestrzeni wieków* była historia medycyny opowiedziana z punktu widzenia odkrywania tajników ciała ludzkiego – przedstawianego między innymi jako źródło lęku z powodu swoich patologii oraz podczas operacji i sekcji zwłok. Autorki wystawy, Agnieszka Kubiak, dr Maria Otto i Zofia Tatarek, nawiązały do czterechsetnej rocznicy pierwszej sekcji zwłok na ziemiach polskich, przeprowadzonej 27 lutego 1613 roku przez Joachima Oelhafa w Gdańsku.

Podczas Nocy Muzeów 2013 Bibliotekę odwiedziło około 700 osób²¹.

2014

Autorki scenariusza Nocy Muzeów w 2014 roku Joanna Śliwa i Anna Więcek wraz z zespołem w składzie: dr Maria Otto, dr Dagmara Binkowska, Maria Sokołowska, postanowiły oprowadzić odwiedzających księżnicę po swoim świecie – świecie bibliotekarzy, przygotowując w nocy 17/18 maja pokaz zatytułowany *Świat biblioteki w jedną noc* (il. 13).

W Czytelni Zbiorów Historycznych można było zapoznać się z osiemnastoma rękopisami i starymi drukami przedstawiającymi historię bibliotek od starożytności po koniec XVIII wieku (il. 14). Dzieła powstałe w okresie od 1501 do 1739 roku pochodziły ze znanych kolekcji i księgozbiorów gdańskich. Najcenniejszym ekspонатem był piętnastowieczny rękopis łacińskiego Mszału (*Missale*) Ms. Mar. F 59 ze zbiorów Biblioteki Mariackiej. Natomiast w sali konferencyjnej jako dodatkową atrakcję dla odwiedzających wyświetlano zrealizowany przez Piotra Sokołowskiego montaż fragmentów z 24 filmów fabularnych, w których pojawia się motyw księżek i biblioteki, dobranych przez Joannę Śliwę i Annę Więcek. Tej nocy swoją premierę miał także dokumentalny film *Droga książki* wyprodukowany przez

²⁰ Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN w 2013 roku; Archiwum Zakładów PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/23, s. 53–54.

²¹ Tamże, s. 53.

Bibliotekę Gdańską. Ponadto można było obejrzeć ekspozycje ekslibrisów, rozmaitych „znalezisk” książkowych oraz cieszącą się dużym zainteresowaniem zrekonstruowaną pracownię bibliotekarza sprzed kilkudziesięciu lat – wyposażoną w liczne atrybuty niezbędne wówczas w pracy bibliotecznej, a dziś już nieco archaiczne (il. 15). W sali katalogowej urządzono tzw. kącik dla dzieci (il. 16), w wystawowej zaś ustawiono „monidło” z otworem na twarz, dzięki któremu każdy odwiedzający mógł przez chwilę stać się bohaterem obrazu Giuseppe Arcimboldo *Bibliotekarz*²².

Tradycyjnie Nocy Muzeów towarzyszyła wystawa, tym razem z zakresu telementologii: *Książki elegantki* pomysłu Joanny Śliwy, przygotowana przez dr Dągmę Binkowską, dr Marię Otto, Joannę Śliwę i Annę Więcek. Ekspozycja prezentowała wspaniałe przykłady artystycznego kunsztu gdańskich i obcych warsztatów introligatorskich na przestrzeni ostatnich kilkuset lat. Po raz pierwszy w przestrzeni przed budynkiem Biblioteki została zorganizowana wystawa plenerowa. Joanna Śliwa i Anna Więcek na kilkunastu planszach przedstawiły osoby publiczne, które miały w swoim życiorysie epizod pracy bibliotekarza. Szerszemu gronu zwiedzających przypomniano wiele nietuzinkowych osobowości, w tym autorów jednych z najpiękniejszych baśni, Wilhelma Karla i Jacoba Ludwiga Karla Grimmów, kochanka wszechczasów Giacomo Casanovę, a także prefekta Biblioteki Watykańskiej i nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Achillego Rattiego, późniejszego papieża Piusa XI. Ten ostatni podobno tak umiłował księgi, że kazał swoje łóżko wstawić do biblioteki.

Świat biblioteki w jedną noc poznało około 600 osób²³.

2015

W podróż po zbiorach Biblioteki Gdańskiej podczas Nocy Muzeów 16/17 maja 2015 roku zabrały odwiedzających Aneta Kwiatkowska i dr Maria Otto, autorki pokazu zatytułowanego *Z książką za horyzont* (il. 17).

Początek XXI wieku to czas podróży. Człowiek podróżował od zawsze czy to z powodów praktycznych, czy w poszukiwaniu wiedzy, w celach politycznych, bądź do miejsc kultu religijnego. Również i współczesny człowiek podejmuje podróże pod wpływem wielorakich motywów, jednak trzeba powiedzieć, że podróżowanie jest po prostu modne. Bezspornie do upowszechnienia podróży przyczyniła się rewolucja przemysłowa XIX wieku – wraz z rozwojem kolei czyniąc podróżowanie dostępnym nie tylko dla najbogatszych. I tak jak wiek XIX to czas rewolucji przemysłowej, tak w wieku XX mogliśmy już mówić o zjawisku, które należałoby określić mianem rewolucji turystycznej. Obecnie turystyka jest jedną z najprężniej rozwijających się gałęzi światowej gospodarki. Tak więc podróżowanie jest niezaprzeczalnie aktualnym tematem.

²² Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2014 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/24, s. 57–58. Film o drodze książki od momentu nabywania do udostępnienia czytelnikowi został następnie zamieszczony na internetowej stronie Biblioteki Gdańskiej – *Droga książki*, <http://bgpan.gda.pl/galeria/filmy/page/2/>

²³ Tamże, s. 58.

Prezentacja w Czytelni Zbiorów Historycznych objęła kilkadziesiąt rękopisów i starych druków powstałych od 1493 do 1779 roku; pozycji ilustrujących zainteresowania ludzi podróżami oraz odkrywaniem tego co nowe i nieznanne – mieszkańców odległych krain wraz z ich religiami i obyczajami oraz egzotycznych gatunków zwierząt i roślin. Obok relacji podróżników, misjonarzy i kupców eksplorujących niezbadane wcześniej tereny, pokazano dzieła powstałe dzięki wyobraźni ich autorów, którzy nigdy nie opuścili rodzinnych stron. Najstarszym prezentowanym obiektem był inkunabuł *Liber chronicarum* wydany w 1493 w Norymberdze, w oficynie Antona Kobergera z drzeworytniczymi ilustracjami pochodzącymi z pracowni Michała Wolgemuta i tekstem napisanym przez Hartmanna Schedla (il. 18). Na pokazie znalazł się również unikatowy sztambuch dokumentujący podróżę pomorskiego pastora Martina Rösnera (zm. 1679) oraz dziewiętnastowieczne albumy fotografii z Chin i z rejsu dookoła świata niemieckiego okrętu SMS Luise w latach 1875–1877²⁴, a także wybrane dokumenty życia społecznego – katalogi i foldery reklamowe ekwipunku niezbędnego w podróży.

Wydarzenie wzbogaciły spotkania z podróżniczkami: Małgorzatą Milewską i Małgorzatą Wiśniewską-Jurkowską, które opowiadały o wyprawie rowerowej po Afryce śladami Kazimierza Nowaka²⁵ i o ekspedycji na odległą Syberię (il. 19). Dodatkowymi atrakcjami wydarzenia były konkursy i zabawy dla dzieci oraz gra komputerowa o zatopionym księgozborze Giovanniego Bernardina Bonifacia, markiza d’Oria²⁶.

Tradycyjnie Nocy Muzeów towarzyszyła wystawa. Ekspozycja pt. *Mapa i jej historia*, przygotowana przez dr Marię Pelczar i Annę Wytyk z okazji Dni Mapy w Polsce, przedstawiała wybór bibliotecznych zbiorów kartograficznych w ujęciu chronologicznym: od najbardziej prymitywnych rysunków do map satelitarnych (il. 20). Przed budynkiem natomiast ustawiono plenerową wystawę autorstwa Anety Kwiatkowskiej i dr Marii Otto, prezentującą podróżnicze książki i zachęcającą do odwiedzenia Biblioteki.

Podczas Nocy Muzeów 2015 Bibliotekę odwiedziło około 630 osób.

2016

Cóż bardziej wdzięcznego niż kwiat? W bibliotece kwitnie nie tylko wiedza i nauka – spektakularnie przekonywała o tym Urszula Szybowska, pomysłodawczyni i organizatorka kolejnej Nocy Muzeów 21/22 maja 2016 roku noszącej tytuł *Biblioteka ogrodem* (il. 21). Właśnie tematyce botanicznej poświęcony był pokaz dawnych herbariów i florilegiów w Czytelni Zbiorów Specjalnych. Zaprezentowane tam pozycje pochodziły z okresu od 1486 do 1807 roku.

²⁴ Twórcą kolekcji 438 zdjęć w ośmiu albumach był chirurg okrętowy dr Kügler z Malborka.

²⁵ Kazimierz Nowak (1897–1937) był podróżnikiem i reporterem, w latach 1931–1936 przebył samotnie kontynent afrykański z północy na południe, a następnie z powrotem, pokonując m.in. rowerem około 40.000 kilometrów, por. <https://kazimierznowak.pl/biografia/> (dostęp 9.09.2020)]

²⁶ Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2015 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/25, s. 54–55.

Motywy przewodnim będą kwiaty i rośliny lecznicze utrwalone w różnych dokumentach bibliotecznych – rękopisach, inkunabulach, starych drukach oraz ilustracjach botanicznych z XV–XXI w. W książkach kwiaty i zioła były obecne od... zawsze, jako prosty element dekoracyjny na marginesach kart, w iluminowanych inicjalach rękopisów, w zwierciadłach opraw książkowych, jako nośnik symbolu zamkniętego w ramach sygnetu drukarskiego, czy w końcu jako element opracowań botanicznych, rękopiśmiennych i drukowanych. Te ostatnie, herbaria i florilegia (z XV–XVIII wieku) należące niegdyś do gdańskich patrycjuszy, kryją w sobie piękne ilustracje ziół i kwiatów, stanowią rodzaj naukowej dokumentacji, jednocześnie będąc świadectwem wielkiego kunsztu artystycznego rysowników, drzeworytników, miedziorytników i malarzy²⁷.

Równolegle w tzw. Sali Merian (sala konferencyjna) eksponowano przygotowaną przez Marię Sokołowską wystawę poświęconą niemieckiej artystce i entomolożce Marii Sibylli Merian oraz ryciny botaniczne uczniów z Gimnazjum nr 1 w Gdyni. Natomiast na parterze można było podziwiać inspirowane twórczością Merian akwarele Krzysztofa Kowalskiego oraz spotkać się z tym artystą. Ponadto odwiedzający mieli okazję wysłuchać odczytu dr hab. inż. arch. Katarzyny Rozmarynowskiej z Politechniki Gdańskiej O średniowiecznych ogrodach... (il. 22).

Wyjątkową atrakcją był koncert muzyki dawnej w holu budynku – *Caritas abundat in omnia... od najniższej głębi do najwyższych gwiazd... z muzyką średniowiecznych mnichów i mniszek tu i teraz – pieśni Hildegardy z Bingen*. Kapela Mariacka pod przewodnictwem dr Joanny Orzeł wykonała utwory prekursorki ziołolecznictwa św. Hildegardy z Bingen. Pięknie niosły się głosy śpiewaczek w zabytkowym wnętrzu Biblioteki... (il. 23). Łącząc „stare z nowym” w sali katalogowej odbył się performance pt. Hildegarda z Bingen rysująca zioła.

Dla dzieci przygotowano zajęcia artystyczne pod hasłem *Kwiaty z papieru*, które obejmowały naukę robienia ozdób z papieru i bibuły (prezentowano technikę origami, kirigami, kirikomi oraz scrapbooking). Natomiast dorośli mogli skorzystać z warsztatów malowania na tkaninie. Wreszcie na terenie budynku Biblioteki można było podziwiać wystawę roślin z Centrum Ogrodniczego Justyny Kalety²⁸.

Na towarzyszącej wydarzeniu wystawie *Gdańskie Arkadie*, autorstwa dr Marii Otto i Urszuli Szybowskiej, przedstawiono historyczne podręczniki zakładania ogrodów, traktaty botaniczne oraz grafiki z widokami Gdańska i okolic miasta. Przed budynkiem zaprezentowana została plenerowa ekspozycja Urszuli Szybowskiej *Herbaria i florilegia ze zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej* (il. 24).

Niezwykle bogaty program imprezy przyciągnął rekordową liczbę odwiedzających – około 850 osób²⁹.

²⁷ Program Europejskiej Nocy Muzeów 2016, <https://visitgdansk-pl.xgcmj.pl/s1/d/201605317/program.pdf>

²⁸ Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2016 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/26, s. 61

²⁹ Tamże, s. 61.

2017

Religia i wiara, czy też brak wiary to immanentna część ludzkiej natury. Pytanie o istnienie siły wyższej kierującej ludzkim bytem to podstawowe pytanie, jakie od zawsze zadaje sobie człowiek. Tej tematyce została poświęcona Noc Muzeów zorganizowana 20/21 maja 2017 roku (il. 25). Warto przy okazji przypomnieć, że siedzibą gdańskiej Biblioteki Miejskiej w latach 1819–1904 był kościół św. Jakuba.

Aneta Kwiatkowska i dr Maria Otto przygotowały pokaz zatytułowany *Gedanim domus nostra – Gdańsk nasz dom*, który został poświęcony tematowi zgodnego współistnienia obok siebie wielu wyznań w dawnym mieście nad Motławą. Podczas pokazu w Czytelni Zbiorów Historycznych zademonstrowano unikatowe obiekty ukazujące Gdańsk wielu religii: Biblię rajców gdańskich z 1630 roku, rękopisy Tory z XIX wieku oraz egzemplarz Koranu wydany w Hamburgu 1694 roku, a także szesnastowieczną korespondencję Marcina Lutra. Ponadto zaprezentowanych zostało kilkanaście innych dzieł wydanych od 1518 roku aż po XIX wiek (il. 26).

Odwiedzający Bibliotekę mogli wysłuchać odczytu dr. hab. Sławomira Kościelaka *Błogosławieństwo czy dopust? Konsekwencje wystąpienia dr Marcina Lutra dla Gdańska i jego kultury*. Na parterze budynku prezentowano plansze opowiadające o codziennym życiu religijnym w międzywojennym Gdańsku (powiadomienia o zaręczynach, zaproszenia na śluby, klepsydry oraz karty pocztowe z gdańskimi zabytkami sakralnymi i judaika z okresu Wolnego Miasta Gdańska). Zorganizowano również quiz wiedzy o religiach. Nowym pomysłem na utrwalenie/sprawdzenie wiedzy uzyskanej przez zwiedzających była gra przestrzenna związana z prezentowanymi obiektami i historią religijną Gdańska (il. 27). Dla dzieci przygotowano kolorowanki, krzyżówki i zabawy rysunkowe³⁰ (il. 28).

Wystawa *Ars summa, ars sacra. Historyczne świątynie Gdańska*, której kuratorką była dr Anna Frąckowska, ukazywała losy dawnych gdańskich świątyń „poprzez widoki, plany i detale architektoniczne kościołów i klasztorów, tych zachowanych oraz już nieistniejących, a także różnorodne artefakty, od średniowiecznych antyfonarzy po XX-wieczne dewocjonała”. Przed budynkiem znalazła miejsce pełnowartościowa ekspozycja poświęcona osobie Martina Lutra autorstwa dr Marii Otto.

Podczas Nocy Muzeów 2017 Bibliotekę odwiedziło około 620 osób³¹.

2018

Gdańsk morzem stoi. To dostęp do morza kształtował i rozwijał miasto, umiejscawiał na politycznej arenie, wpływał na zamożność jego mieszkańców.

Żywiłowi wody wreszcie Biblioteka Gdańska zawdzięcza swoje istnienie³². Nie mogło więc zabraknąć morza wśród tematów Nocy Muzeów, tym bardziej

³⁰ Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2017 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/27, s. 63–64.

³¹ Tamże, s. 64.

³² 25 sierpnia 1591 roku w Zatoce Gdańskiej zatonął statek, którym płynął włoski humanista i bibliofil Giovanni Bernardino Bonifacio, markiz d’Oria. Markiz podróżował ze swoim cennym

że w zbiorach księżnicy znajdują się unikatowe kolekcje marynistyczne. I tak 19/20 maja 2018 roku Małgorzata Topolska i Ewa Chmielewska-Tomczak zaprosiły odwiedzających na wydarzenie *In mari vita tua – w morzu życie twoje* (il. 29).

Żywiół morski przedstawiono na pokazie w Czytelni Zbiorów Historycznych w różnych aspektach – morze w Biblii (Genesis i Potop), morskie krajobrazy, morska flora i fauna, w tym ta znana z mitów i legend, muszle, korale i bursztyny, a także morze jako inspiracja dla nazw gwiazdozbiorów oraz artystycznych winiety i emblematów (il. 30). Zaprezentowane stare druki pochodziły z lat 1572–1773, nie zabrakło wśród nich map morskich bogato zdobionych wizerunkami statków i stworzeń morskich – w tym mapy Olaususa Magnusa, *Carta marina et descriptio septentrionalium terrarum*, Rzym 1577.

W sali konferencyjnej wykład popularnonaukowy *Latarnie morskie Gdańska* wygłosił Apoloniusz Łysejko, pasjonat, autor wielu publikacji poświęconych temu tematowi (il. 31). 19/20 maja muzyka po raz kolejny rozbrzmiała w murach gdańskiej księżnicy – koncert szant wykonał Kamil Badzioch, członek męskiego chóru szantowego „Zawisza Czarny”. Zwiedzający wystawę poświęconą historii kąpielisk i mody plażowej, przygotowaną przez Joannę Śliwę, mogli odpocząć w wypożyczonym na tę noc koszu plażowym. Chętnie upamiętniano nocną wizytę w księżnicy robiąc sobie zdjęcia w tym właśnie miejscu. Po raz drugi wydarzenie uatrakcyjniało tzw. monidło z otworem na twarz – tym razem przedstawiało zdjęcie dwóch „plażowiczek” w strojach retro, również i tutaj liczni goście wykonywali sobie pamiątkowe zdjęcie. Natomiast na parterze budynku została zawieszona tablica przedstawiająca bezludną wyspę. Organizatorki wydarzenia próbowały w ten sposób wciągnąć odwiedzających w interakcję, zapraszając do naklejania na tablicy karteczek z tytułami książek, które zainteresowani chcieliby zabrać ze sobą na bezludną wyspę. Kolejną atrakcją imprezy była gra przestrzenna *Szukanie skarbu piratów*. Dla dzieci zostały przygotowane kolorowanki, mogły też samodzielnie wykonać papierową latarnię morską, złożyć stateczek albo zwierzątko morskie techniką origami. Zainscenizowany został również „kącik” *Pana Maluskiewicza* Juliana Tuwima, gdzie można było sobie przypomnieć ten zapomniany klasyk literatury dziecięcej³³.

Dużym zainteresowaniem odwiedzających cieszyła się wystawa *Morskie opowieści*. Kuratorki ekspozycji, Małgorzata Topolska i Ewa Chmielewska-Tomczak we współpracy z Beatą Gryzio i dr Marią Otto, zaprezentowały kolekcję rękopisów, książek, grafik i kart pocztowych oraz map i planów tworzących opowieść o pierwszym donatorze Biblioteki Rady Miasta Gdańska – Giovannim Bernardinie Bonifacio, markizie d’Oria; o ludziach morza, odkrywcach, kapitanach i piratach, a także o ratownikach i poławiaczach bursztynu; o statkach, ich przedsta-

księgozbiorem, z katastrofy udało się uratować ponad tysiąc dzieł. Książki te w zamian za dożywotnie utrzymanie подарował miastu, tym samym dając początek Bibliotece Rady Miasta Gdańska, obecnej PAN Bibliotece Gdańskiej.

³³ Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2018 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/28, s. 68.

wieniach, planach i dziennikach okrętowych; o przyrządach i znakach nawigacyjnych, atlasach i mapach morskich oraz o latarniach. Dzięki inicjatywie Małgorzaty Topolskiej, przy współpracy z Ewą Chmielewską-Tomczak, wystawę wzbogaciły eksponaty wypożyczone z Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku – koło sterowe i latarnia z wraka latarniowca „*Adler Grund*” oraz modele statków i znaków nawigacyjnych, a także latarni dźwigowej, tzw. blizy (il. 32).

Przed budynkiem tradycyjnie można było obejrzeć wystawę plenerową. Tym razem na ekspozycji *In mari vita tua – varia marynistyczne*, przygotowanej pod kierunkiem Małgorzaty Topolskiej, zaprezentowane zostały plansze przedstawiające zbiory marynistyczne poszczególnych pracowni Biblioteki.

W morzu życie twoje – przekonywano o tym około 535 osób³⁴.

2019

Ostatnia Europejska Noc Muzeów w której – jak dotąd – wzięła udział Biblioteka Gdańska odbyła się 18/19 maja 2019 roku i nosiła tytuł *Geniusz: w 500 rocznicę śmierci Leonarda da Vinci* (il. 33). Autorka i organizatorka tej edycji wydarzenia, dr Maria (Otto) Michalska, zainspirowana postacią renesansowego geniusza, postanowiła przedstawić odwiedzającym sylwetki wybitnych jednostek świata nauki, literatury i sztuki.

Podczas tradycyjnego pokazu w Czytelni Zbiorów Historycznych, za pomocą prezentacji wybranych starych druków wydanych w latach 1533–1671, przedstawione zostały najwybitniejsze umysły starożytności, średniowiecza i okresu nowożytnego – poczynając od pisarza Pliniusza Starszego, przez wspomnianą wcześniej św. Hildegardę z Bingen, po takich badaczy jak włoski architekt Leon Battista Alberti i gdański astronom Jan Heweliusz oraz dwaj słynni duchowni polihistorzy: niemiecki Athanasius Kircher S.J. i hiszpański Juan Caramuel y Lobkowitz (il. 34). Ponadto odwiedzający mieli okazję, aby zmierzyć się z wybitnym umysłem uczonego rozwiązując zagadkę w PANopticum, zaś dla dzieci przygotowano kącik atrakcji i niespodzianek³⁵.

Na wystawie towarzyszącej, zatytułowanej *Renesansowy żywioł*, przedstawiona została w kontekście epoki sylwetka Leonarda da Vinci. Wśród zaprezentowanych obiektów znajdował się słynny *Traktat o malarstwie*, a także różne biografie – zarówno samego da Vinci, jak i innych, współczesnych mu artystów (w tym Andrei Verrocchia i Michała Anioła). Towarzystwo im prace o rozwoju architektury Italii okresu renesansu, a także dzieła ówczesnych humanistów, takich jak Leonardo Bruni, czy też Angelo Poliziano. Eksponowane druki wydano w najznamienitszych włoskich oficynach wydawniczych, które w XVI wieku święciły triumfy w całej Europie (il. 35).

Podczas Nocy Muzeów 2019 Bibliotekę odwiedziło około 390 osób³⁶.

³⁴ Tamże, s. 68.

³⁵ Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2019 roku; Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej, sygn. akt X-0321/29, s. 73–74.

³⁶ Tamże, s. 74.

Bibliotekę Gdańską podczas poszczególnych edycji Nocy Muzeów w latach 2011–2019 odwiedzało średnio około 670 osób, co świadczy o skuteczności tego narzędzia promocji zarówno samej książnicy, jak i jej zbiorów. Wydarzenie corocznie gromadziło wiernych „fanów”, ale za każdym razem przyciągało także nowe osoby, zainteresowane jego kolejnymi tematami. Spowodowane jest to przede wszystkim znaczeniem i bogatymi zbiorami Biblioteki, ale należy także docenić rolę autorek i autorów kolejnych edycji Nocy Muzeów. Bez ich kreatywności, zaangażowania, cierpliwości i wytężonej pracy ten sposób promocji książnicy nie przyniósłby zamierzonych efektów, a nawet w ogóle nie byłby możliwy. Konieczne jest również docenienie roli pracowników każdorazowo wchodzących w skład około trzydziestoosobowych zespołów czynnie uczestniczących w wydarzeniu. Bibliotekarze, pracujący w nietypowych nocnych godzinach, pozostający w pełnej gotowości podczas prezentowania zbiorów w Czytelni Zbiorów Historycznych oraz obsługi pozostałych stanowisk – punktu informacyjnego, tematycznej wystawy towarzyszącej, kiermaszu publikacji bibliotecznych oraz tzw. kącika dla dzieci – zawsze stawali na wysokości zadania. Zdobyte wówczas doświadczenia konsolidowały zespół pracowników, tym samym pozytywnie wpływając na kulturę organizacyjną Biblioteki.

Udział w Nocy Muzeów jest dla Biblioteki Gdańskiej skutecznym sposobem na realizowanie wpisanych w jej misję celów dydaktycznych i popularyzatorskich. Interesujące tematy przewodnie, prezentacja bogatych zbiorów książnicy, jak również zaangażowanie organizatorów i zespołów uczestniczących pracowników przełożyły się na sukces kolejnych edycji tego wydarzenia. Świadczy o tym zarówno frekwencja, jak i zainteresowanie odwiedzających, którzy chętnie słuchali informacji, zadawali pytania, a czasami wręcz wdawali się w dyskusje z pracownikami. Swoje uznanie wyrażali zarówno na miejscu – przekazując swoje opinie pracownikom, wpisując się do książki pamiątkowej – jak i w mediach społecznościowych. To właśnie przede wszystkim głosy zadowolonych odwiedzających były źródłem satysfakcji bibliotekarzy, świadcząc o dobrze wykonanym zadaniu, dając zadowolenie z wykonywanej pracy, motywując wreszcie do podejmowania kolejnych wyzwań.

Pozostaje więc mieć nadzieję, że odpowiednio wczesne zakończenie stanu epidemii w Polsce pozwoli na przywrócenie Nocy Muzeów na mapę kulturalną Trójmiasta w planowanym terminie 15 maja 2021 roku.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Archiwum Zakładowe PAN Biblioteki Gdańskiej

- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN w 2012 roku, sygn. akt X-0321/22
Sprawozdanie z działalności Biblioteki Gdańskiej PAN w 2013 roku, sygn. akt X-0321/23
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2014 roku, sygn. akt X-0321/24
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2015 roku, sygn. akt X-0321/25
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2016 roku, sygn. akt X-0321/26
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2017 roku, sygn. akt X-0321/27
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2018 roku, sygn. akt X-0321/28
Sprawozdanie z działalności PAN Biblioteki Gdańskiej w 2019 roku, sygn. akt X-0321/29

LITERATURA

- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dziennik Ustaw RP 1997 nr 85, poz. 539).
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dziennik Ustaw RP 2020, poz. 491).
Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dziennik Ustaw RP 2020, poz. 792).
- Bibliotheca Senatus Gedanensis 1596–1996. Dzieje i zbiory*, red. M. Babnis, Z. Nowak, Gdańsk 1998.
Gutowski B., *Europejska Noc Muzeów*, [w:] *Konsumując coolturę. Europejska Noc Muzeów w Warszawie 2013*, red. S. H. Zaręba, M. Choczyński, Warszawa 2013, s. 171–180.
Jazdon A., *Biblioteka mojego wieku – czyli jaka?*, „Biblioteka” nr 11(20) 2007, s. 63–64.
Jazdon A., *Podsumowanie*, [w:] *Stagnacja czy kreacja? Biblioteka w procesie aktywizacji kulturalnej miasta*, red. A. Kraszewska A., Poznań 2010, s. 97–105.
Karwasiński P., *Misja biblioteki: wyzwanie – cel – zadanie. Próba stworzenia misji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, „Biblioteka” nr 10 (19), Poznań 2006, s. 129–144.
Otto M., *Noc Muzeów w bibliotece – z doświadczeń PAN Biblioteki Gdańskiej*, [w:] *Sfera kultury, sfera nauki: współczesny obraz biblioteki*, red. M. Wojciechowska, Gdańsk 2014, s. 279–288.
Spaleniak W., *Wstęp*, [w:] *Stagnacja czy kreacja? Biblioteka w procesie aktywizacji kulturalnej miasta*, red. A. Kraszewska, Poznań 2010, s. 7–8.
Ząbroń B., *Wizerunek współczesnej biblioteki*, [w:] *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*, red. M. Nowak, P. Pioterek, J. Przybysz, Poznań 2004, s. 133–139.

Droga książki, <http://bgpan.gda.pl/galeria/filmy/page/2/>

Kazimierz Nowak (1897–1937), <https://kazimierznowak.pl/biografia/>

Noc Muzeów, <http://www.noc-muzeow.pl/co-warto-zwiedzac.html>

Noc Muzeów, <https://www.instagram.com/nocmuzeow/>

Program Europejskiej Nocy Muzeów 2016, <https://visitgdansk-pl.xgcmyp.com/s1/d/201605317/program.pdf>

THE NIGHT OF MUSEUMS AT THE GDANSK LIBRARY AS A TOOL OF PROMOTION OF THE FACILITY IN 2011–2019

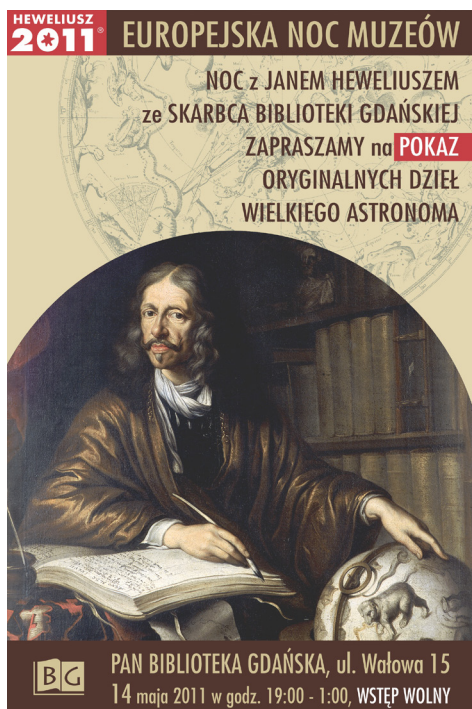
Abstract. For the Gdansk Library, participation in the Nights of Museums is an effective way of execution of its didactic and science-promoting goals defined in its mission. The interesting main themes, presentation of the library's rich collections, as well as the involvement of the organisers and the participating staff members all translated into the success of the nine editions of the event between 2011 and 2019. Their subsequent main themes were: *A night with Johannes Hevelius from the treasury of the Gdansk Library*, *Fashion for books – fashion in books*, *Horror in the library*, *The world of the library on one night*, *Taking a book to further than the horizon*, *The Library as a Garden*, *Gedanum domus nostra – Our home – Gdansk*, *In mari vita tua – In the sea is your life*, *Genius – on the 500th death anniversary of Leonardo da Vinci*. During the past Night of Museums, visitors to the Library were most impressed by the displays in the Reading Room of Historical Collections. Such presentations are sometimes the only opportunity to have a close contact with valuable manuscripts, old printed books, prints, and other special collections, and to hear competent staff members talking about them. Regular attractions of the Night of Museums included displays referring to the theme of the event in the exhibition room and a sale of library publications in the hall of the historical building at ul. Wałowa 15. The subsequent organisers of the project, also in cooperation with other cultural institutions from the Tri-City, each time enriched the programme with fascinating talks, thematic workshops, and even concerts. During the subsequent editions of the Night of Museums, the Gdansk Library hosted an average of 670 visitors, which testifies to the value of this tool of promotion of the library.

Keywords: Night of Museums, the Gdansk Library, culture event, display of historical collections, exhibitions, promotion of culture, promotion of library collections

NACHT DER MUSEEN IN DER DANZIGER BIBLIOTHEK ALS WERBEMITTEL FÜR DIE BIBLIOTHEK IN DEN JAHREN 2011–2019

Abstract. Für die Danziger Bibliothek ist die Teilnahme an der Nacht der Museen ein effektives Mittel, um die Bildungs- und Popularisierungsziele zu erreichen, die in ihrer Mission enthalten sind. Interessante Leitthemen, die Präsentation der umfangreichen Sammlung der Bibliothek sowie die Einbeziehung der Organisatorinnen und Mitarbeiter, führten zum Erfolg der neun Veranstaltungen in den Jahren 2011–2019. Ihre Hauptthemen waren: *Nacht mit Jan Heweliusz aus der Schatzkammer der Danziger Bibliothek*, *Buchmode – Mode in einem Buch*, *Grauen in der Bibliothek*, *Die Welt der Bibliothek in einer Nacht*, *Mit einem Buch jenseits des Horizonts*, *Bibliothek als Garten*, *Gedanum domus nostra – Danzig unser Zuhause*, *In mari vita tua – das Meer ist dein Leben*, *Genie – zum 500. Todestag von Leonardo da Vinci*. Während der bisherigen Museumsnächte wurden die Ausstellungen im Lesesaal für historische Sammlungen von den Besuchern der Bibliothek am meisten geschätzt. Sammlungsausstellungen sind manchmal die einzige Gelegenheit, so engen Kontakt zu wertvollen Manuskripten, alten Drucken, Grafiken und anderen Spezielsammlungen zu haben, die von kompetenten Mitarbeitern dargestellt werden. Zu den Attraktionen der Nacht der Museen gehörten auch Ausstellungen zum Thema der Veranstaltung in dem Ausstellungsraum und Verkaufsstellen mit Bibliotheksveröffentlichungen in dem Vestibüle des historischen Gebäudes in der Wałowa-Straße 15. In den letzten Jahren bereicherte man das Programm, in Zusammenarbeit mit anderen Kulturinstitutionen, durch interessante Vorträge, Workshops und sogar Musikkonzerte. Je Nacht der Museen wurde die Danziger Bibliothek von durchschnittlich 670 Personen besucht, was den Wert dieses Projekts zur Förderung der Bibliothek belegt.

Schlüsselwörter: Nacht der Museen, Danziger Bibliothek, Kulturveranstaltung, Ausstellung historischer Sammlungen, Ausstellungen, Förderung der Kultur, Förderung der Bibliotheksbestände

1. Noc Muzeów 2011 *Noc z Janem Heweliuszem ze skarbca Biblioteki Gdańskiej*, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

2. Noc Muzeów 2011. Organizatorki wydarzenia: Ewa Lichnerowicz i dr Maria Otto (w 2015 roku) (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

3. Noc Muzeów 2011. Ekspozycja portretu Jana Heweliusza (1677) namalowanego przez Daniela Schultza (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

4. Noc Muzeów 2011. Historyczny budynek Biblioteki Gdańskiej przy ul. Wałowej 15 (w 2017 roku) (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Aleksander Baliński)

5. Noc Muzeów 2012 *Moda na książkę – moda w książce* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

6. Noc Muzeów 2012. Bibliotekarze przebrani w stroje z różnych epok (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

7. Noc Muzeów 2012. Dr Dagmara Binkowska prezentuje publikacje poświęcone modzie (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

8. Noc Muzeów 2012. Kostiumy z Teatru Wybrzeże w Gdańsku w sali wystawowej (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

9. Noc Muzeów 2013. *Groza w bibliotece* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

10. Noc Muzeów 2013. St. konserwator Alicja Krawczyk prezentuje grafiki obrazujące lęki dawnych gdańszczyzan (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

11. Noc Muzeów 2013. St. kustosz Anna Wytyk i st. kustosz Grażyna Ewert przygotowują kiermasz Fundacji Biblioteki Gdańskiej (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

12. Noc Muzeów 2013. Koncert rockowego zespołu Czarne Kwiaty z Tczewa (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

13. Noc Muzeów 2014 *Świat biblioteki w jedną noc* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

14. Noc Muzeów 2014. Autorka artykułu prezentuje dzieła z księgozbioru gdańskiego patrycjusza Johanna Uphagena (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

15. Noc Muzeów 2014. Rekonstrukcja pracowni bibliotekarza z połowy XX wieku (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

16. Noc Muzeów 2014. Kącik dla dzieci w sali katalogowej (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

17. Noc Muzeów 2015 *Z książką za horyzont* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

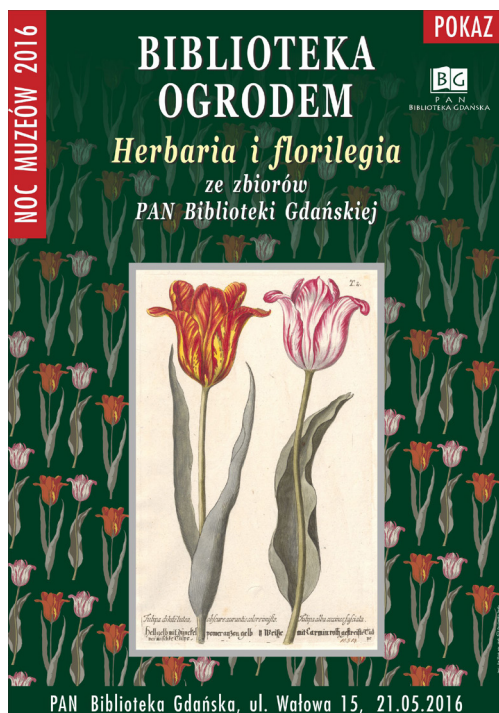
18. Noc Muzeów 2015. Dr Anna Walczak prezentuje oryginał i reprint inkunabułu *Liber chronicarum* (Norymberga 1493) (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

19. Noc Muzeów 2015. Spotkanie z podróżniczką Małgorzatą Milewską (po lewej)
(PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

20. Noc Muzeów 2015. Dr Maria Pelczar prezentuje globus Ziemi z XIX wieku
ze zbiorów Instytutu Geografii Uniwersytetu Gdańskiego
(PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

21. Noc Muzeów 2016 *Biblioteka ogrodem* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

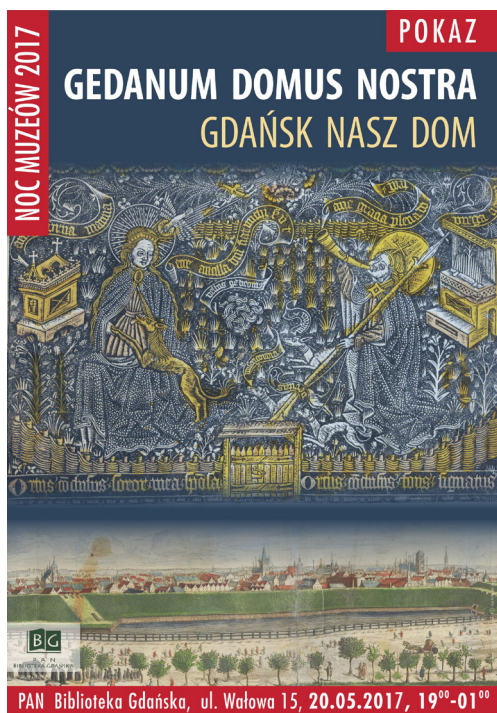
22. Noc Muzeów 2016. Odczyt dr hab. inż. arch. Katarzyny Rozmarynowskiej *O średniowiecznych ogrodach...* (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

23. Noc Muzeów 2016. Koncert Kapeli Mariackiej *Pieśni Hildegardy z Bingen* (organizatorka wydarzenia Urszula Szybwska po lewej) (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

24. Noc Muzeów 2016. Wystawa plenerowa *Herbaria i florilegia* przed budynkiem Biblioteki (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

25. Noc Muzeów 2017 *Gedanum domus nostra – Gdańsk nasz dom* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

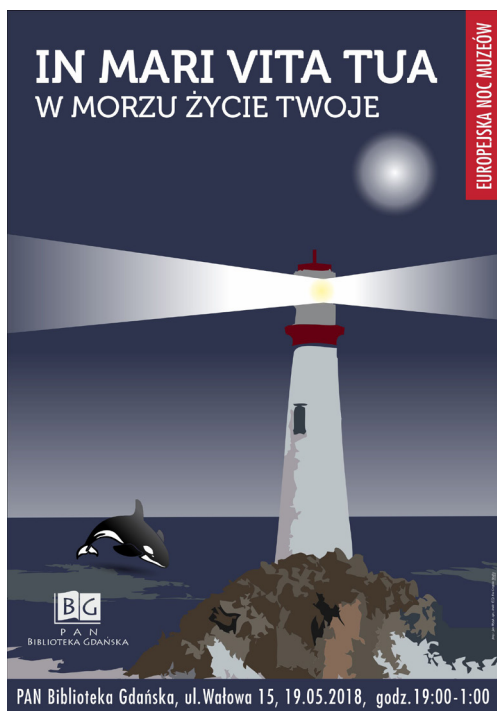
26. Noc Muzeów 2017. St. kustosz Beata Gryzio prezentuje *Biblię* w przekładzie ks. J. Wujka (Kraków 1599) (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

27. Noc Muzeów 2017. Uczestnicy gry przestrzennej związanej z tematem wydarzenia (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

28. Noc Muzeów 2017. Kompozycja *Gdańsk nasz dom* stworzona przez dzieci (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

29. Noc Muzeów 2018 *In mari vita tua – w morzu życie twoje* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

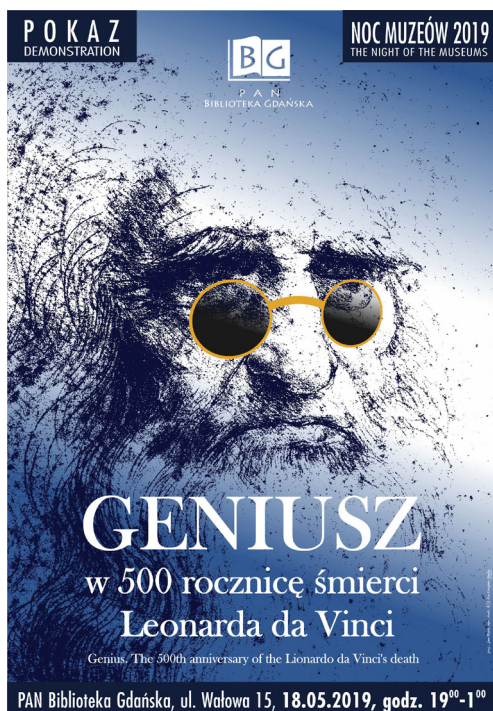
30. Noc Muzeów 2018. Przygotowany pokaz starych druków w Czytelnii Zbiorów Historycznych (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

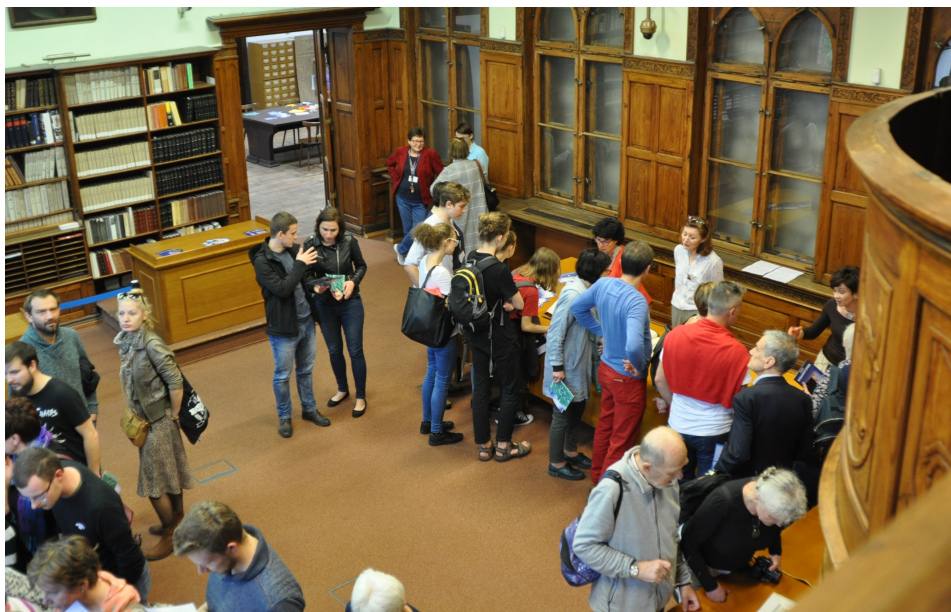
31. Noc Muzeów 2018. Wykład Apoloniusza Łysejko *Latarnie morskie Gdańska* (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

32. Noc Muzeów 2018. Model kogi gdańskiej ze zbiorów Narodowego Muzeum Morskiego w Gdańsku (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

33. Noc Muzeów 2019 *Geniusz – w 500 rocznicę śmierci Leonarda da Vinci* w Bibliotece Gdańskiej, plakat, proj. J. Wytyk (PAN Biblioteka Gdańska)

34. Noc Muzeów 2019. Odwiedzający Bibliotekę podczas pokazu w Czytelnicy Zbiorów Historycznych (PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

35. Noc Muzeów 2019. Zwiedzający ekspozycję w sali wystawowej
(PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)

36. Noc Muzeów 2019. *Pożegnanie na dłużej...*
(PAN Biblioteka Gdańska, fot. Marta Pawlik-Flisikowska)